

1. Što je diskriminacija?

2. Kako prepoznati je li u temi možda riječ o diskriminaciji?

3. Koji oblici diskriminacije su zabranjeni Zakonom o suzbijanju diskriminacije?

4. Tko sve može diskriminirati i tko sve može biti diskriminiran?

VODIČ ZA PREPOZNAVANJE DISKRIMINACIJE

7. Koje su najčešće nejasnoće o diskriminaciji prisutne u javnosti?

5. Kome se netko može obratiti ako misli da je diskriminiran?

6. Pokazuje li broj prijava diskriminacije pravo stanje?

8. Koja je razlika između mobbinga i diskriminacije?

9. Koja je uloga pučke pravobraniteljice u zaštiti od diskriminacije?

10. Kako izgleda ispitni postupak pravobraniteljice i koje mjere može izdati?

11. Koje su sustavne preporuke pravobraniteljice za suzbijanje diskriminacije u Hrvatskoj?

REPUBLIKA HRVATSKA

Pučka pravobraniteljica

1. Što je diskriminacija?

Izravna diskriminacija je **nejednako postupanje** prema osobi **zbog jedne ili više** njezinih karakteristika (osnova). Zabranjena je Zakonom o suzbijanju diskriminacije:

AKO je riječ o postupanju kojim se osoba stavlja u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji,

AKO je razlog takvog postupanja jedna od njegovih karakteristika tj. diskriminacijskih osnova iz Zakona.

Te **osnove** iz Zakona o suzbijanju diskriminacije su:

rasa ili etnička pripadnost ili boja kože - spol – jezik – dob - političko ili drugo uvjerenje - imovno stanje – obrazovanje - nacionalno ili socijalno podrijetlo - članstvo u sindikatu– invaliditet - društveni položaj - bračni ili obiteljski status - zdravstveno stanje - genetsko nasljeđe - vjera - rodni identitet i izražavanje - spolna orijentacija

PRIMJER diskriminacije može biti izbjegavanje zapošljavanja Roma radi njegove nacionalne pripadnosti ili boje kože, kao i davanje otkaza radniku zbog učlanjenja u sindikat ili određenu političku stranku.

Diskriminacija je i:

nejednako postupanje prema nekome tko je **povezan** rodbinskim ili drugim vezama s osobom tih karakteristika (osnova iz Zakona)

nejednako postupanje prema nekome zbog **pogrešne pretpostavke** da im se može pripisati jedna od tih karakteristika (osnova iz Zakona)

2. Kako prepoznati je li u temi možda riječ o diskriminaciji?

O diskriminaciji možemo govoriti **ako** je na **oba pitanja** u nastavku **odgovor „da“**:

Je li ta osoba u **nepovoljnijem** položaju od **druge** osobe u **usporedivoj** situaciji?

Je li **razlog** jedna 17 od osnova navedenih u Zakonu (dob, spol, zdravstveno stanje, imovno stanje i ostale)?

3. Koji oblici diskriminacije su zabranjene Zakonom o suzbijanju diskriminacije?

Zakon prepoznaje **više oblika** diskriminacije, to su:

izravna i neizravna diskriminacija, uznemiravanje, spolno uznemiravanje i segregacija.

IZRAVNA diskriminacija opisana je u prvom odgovoru.

NEIZRAVNA diskriminacija može biti nejednako postupanje zbog naizgled neutralne odredbe, kriterija ili prakse, osim ako se oni „mogu objektivno opravdati legitimnim ciljem, a sredstva za njihovo postizanje su primjerena i nužna“.

PRIMJER takve diskriminacije je prehrana za radnike po sniženoj cijeni u tvorničkoj kantini, koja redovito nudi obroke od svinjetine. To znači da ovu ponudu ne mogu koristiti radnici kojima vjera ne dozvoljava jesti svinjetinu, a vlasnik tvornice odbija ponuditi alternativne obroke zbog neznatno viših troškova.

UZNEMIRAVANJE je svako neželjeno ponašanje prema osobi zbog jedne od osnova iz Zakona, a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

PRIMJER uznemiravanja je kada na e-mail čitavog odjela jedan od kolega šalje pogrdne viceve o osobama bosanskog podrijetla. Među kolegama koji taj mail primaju je i jedan pripadnik bošnjačke nacionalne manjine. On se snažno protivi primanju takvih viceva, no oni i dalje stižu i njemu i svima u odjelu.

SPOLNO UZNEMIRAVANJE je svako verbalno, neverbalno ili tjelesno neželjeno ponašanje spolne naravi koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a posebice ako stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, omalovažavajuće ili uvredljivo okruženje.

PRIMJER je šef koji upućuje vulgarne seksualne komentare djelatnici komentirajući njen fizički izgled.

SEGREGACIJA je prisilno i sustavno razdvajanje osoba po nekoj od osnova iz Zakona.

PRIMJER je razdvajanje romske djece u školi u poseban razred, izdvojen od ostale djece njihove dobi.

Zakon također obuhvaća i **teže oblike diskriminacije** (višestruka, ponovljena, produljena ili koja posebno teško pogađa žrtve) i propisuje **zaštitu od viktimizacije**.

4. Tko sve može diskriminirati i tko sve može biti diskriminiran?

Zabrana diskriminacije odnosi se na postupanje:

svih državnih tijela - tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave - pravnih osoba s javnim ovlastima - svih pravnih osoba - svih fizičkih osoba.

Dakle, svatko može odgovarati za diskriminaciju, ako sud tako odluči, odnosno snositi posljedice koje predviđa Zakon o suzbijanju diskriminacije.

5. Kome se netko može obratiti ako misli da je diskriminiran?

Svatko tko misli da je diskriminiran (zbog jedne ili više osnova iz Zakona o suzbijanju diskriminacije), **ima više mogućnosti**:

pritužbom se obratiti pučkoj pravobraniteljici – ako je osnova diskriminacije rasa ili etnička pripadnost ili boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovno stanje, članstvo u sindikatu, obrazovanje, društveni položaj, dob, zdravstveno stanje i/ili genetsko nasljeđe ([upute](#))

pritužbom se obratiti posebnim pravobraniteljicama, ako je riječ o njihovoj nadležnosti:

- pravobraniteljici za djecu – ako su u pitanju djeca ([upute](#))
- pravobraniteljici za osobe s invaliditetom – ako je osnova diskriminacije invaliditet ([upute](#))
- pravobraniteljici za ravnopravnost spolova – ako je osnova diskriminacije spol, spolna orijentacija, bračni ili obiteljski status, rodni identitet i izražavanje i/ili spolna orijentacija ([upute](#))

potražiti besplatnu pravnu pomoć ([upute](#))

savjetovati se s odvjetnikom prema svom izboru

obratiti se sudu

6. Pokazuje li broj prijava diskriminacije pravo stanje?

Ne, **broj prijava** diskriminacije pučkoj i posebnim pravobraniteljicama, kao i broj sudskih postupaka, puno je **manji od stvarnog broja**, što pokazuju istraživanja.

Prema našim istraživanjima, **svaka peta osoba** bila je diskriminirana barem jednom u posljednjih pet godina.

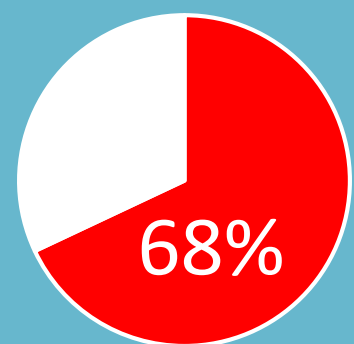
Čak **68%** njih nije potražilo pomoć:

najčešće zato što su mislili da se **ništa neće promijeniti**,

dio njih je vjerovao da bi im se **situacija čak i pogoršala**,

ostali su rekli da **nije bilo potrebe** prijaviti diskriminaciju, **nisu znali kome** bi se obratili

ili su mislili da će ih nakon prijave čekati **prekompliciran, dugotrajan, skup i neizvjestan** postupak.

7. Koje su najčešće nejasnoće o diskriminaciji prisutne u javnosti?

U javnosti se često koristi riječ diskriminacija za **svaku vrstu nepravde** ili nejednakog postupanja.

Ali Zakon o suzbijanju diskriminacije obuhvaća nejednako postupanje u užem opsegu situacija, odnosno **samo ako je razlog takvog postupanja** jedna ili više od 17 osnova iz Zakona.

PRIMJER je stanodavac koji traži podstanare isključivo bez kućnih ljubimaca – iako nepravedno, ova situacija nije diskriminacija kako ju definira Zakon o suzbijanju diskriminacije.

Također se ponekad navodi da se pojedinci **u svom privatnom okruženju** mogu ponašati **bilo kako** i da diskriminirati mogu samo pravne osobe.

Ali Zakonom je obuhvaćeno i **postupanje pojedinaca**, fizičkih osoba.

PRIMJER je stanodavac koji za podstanare traži isključivo mlade osobe (osnova dobi), osobe bez djece (osnova obiteljskog statusa) ili osobe određene vjere (osnova vjere).

8. Koja je razlika između mobbinga i diskriminacije?

Mobbing nema zakonske definicije, ali se životno može opisati kao vrsta nasilja na radnom mjestu koje traje duže vrijeme, a uključuje i psihičko zlostavljanje.

Među ponašanjima koja mogu biti znak mobbinga su izbjegavanje, ignoriranje ili izdvajanje osobe, stalne kritike i prigovori na rad, vrijeđanje, pretjerana kontrola, prebacivanje odgovornosti, kažnjavanje, neopravdano niske ocjene rada, onemogućavanje napredovanja, nedavanje zadataka ili davanje neprimjerenih/nedopuštenih radnih zadataka, neopravdani premještaji i slično.

S druge strane, **ako je razlog ovakvog ponašanja** jedna od karakteristika (osnova diskriminacije) iz Zakona o suzbijanju diskriminacije, onda nije riječ o mobbingu, nego o uznemiravanju kao obliku diskriminacije.

Iako žrtvi to razlikovanje može zvučati kao puka pravna formalnost, zapravo je velika razlika u mogućnostima pravne zaštite (posebne diskriminacijske tužbe i obrtanje tereta dokazivanja u građanskim postupcima). Također, ako je u pitanju diskriminacija, može se obratiti i pravobraniteljici, dok u slučaju mobbinga nemamo ovlasti postupati.

9. Koja je uloga pučke pravobraniteljice u zaštiti od diskriminacije?

Pučka pravobraniteljica **središnje** je tijelo za suzbijanje diskriminacije u Hrvatskoj.

Zaprima pritužbe vezane uz 12 od 17 osnova iz Zakona o suzbijanju diskriminacije, a na osnovu pritužbe **može pokrenuti ispitni postupak** i, ako utvrdi sumnju u diskriminaciju, **dati mišljenje, prijedlog, preporuku i upozorenje**.

Osim postupanja po pritužbama, kao središnje tijelo ima i druge ovlasti, između ostalog i **upozorava javnost** o pojavama diskriminacije, **prikuplja i analizira** statističke podatke o slučajevima diskriminacije, **provodi istraživanja** i **predlaže odgovarajuća zakonska i strateška rješenja**.

VIŠE O NAŠEM RADU MOŽETE PRATITI NA:

Web stranici www.ombudsman.hr

Twitter profilu [@OmbudsmanHR](https://twitter.com/OmbudsmanHR)

LinkedIn profilu [Pučka pravobraniteljica / Ombudswoman](#)

YouTube kanalu [Pravobraniteljica](#)

10. Kako izgleda ispitni postupak pravobraniteljice i koje mjere može izdati?

Ako nam netko pošalje **pritužbu** na diskriminaciju, pravobraniteljica može pokrenuti **ispitni postupak**. To se odnosi na pritužbe vezane za diskriminaciju temeljem **jedne od osnova** iz Zakona za koje je nadležna, a to su:

rasa ili etnička pripadnost ili boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovno stanje, članstvo u sindikatu, obrazovanje, društveni položaj, dob, zdravstveno stanje i/ili genetsko nasljeđe.

Kad su u pitanju **djeca ili ostale osnove** (spol, spolna orijentacija, bračni ili obiteljski status, invaliditet, rodni identitet i izražavanje ili spolna orijentacija), nadležne su posebne pravobraniteljice.

Tijekom postupka pravobraniteljica može **zatražiti** sve potrebne informacije, podatke, akte i drugu dokumentaciju od tijela ili osoba na koje se pritužba odnosi. Oni su **obavezni odgovoriti** u roku koji pravobraniteljica navede.

Na kraju ispitnog postupka, ako je pritužba bila osnovana, pravobraniteljica može dati **mišljenje, prijedlog, preporuku ili upozorenje** onome za koga je utvrdila da je nejednako postupao prema osobi koja joj se pritužila. Iako pravobraniteljica **ne može izricati sankcije**, oni kojima uputi mjere **dužni su je obavijestiti** o tome što su tim povodom poduzeli.

Nakon što pravobraniteljica dovrši ispitni postupak, građani mogu svoja prava štititi i **na sudu**, što ponekad i čine, **pozivajući se i na njezin zaključak o sumnji na diskriminaciju**.

11. Koje su sustavne preporuke pravobraniteljice za suzbijanje diskriminacije u Hrvatskoj?

Podizanje razine svijesti o diskriminaciji među građanima, ali i donositeljima odluka, provoditeljima zakona i svima drugima koji mogu utjecati na prava građana, **ključno je za suzbijanje diskriminacije** u Hrvatskoj. Zato je važno značajno **veće napore uložiti u edukaciju i povezane aktivnosti**, na što se odnose i brojne preporuke pučke pravobraniteljice u godišnji izvješćima Hrvatskom saboru.

Primjeri tih preporuka su:

Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, da **kontinuirano informira građane** o zabrani diskriminacije i mehanizmima zaštite;

Vladi RH, da **potiče borbu protiv svih oblika nesnošljivosti** ulažući u obrazovanje, stručna savjetovanja i edukacije, javne kampanje i jačanje medijske pismenosti;

Sindikatima, da **nastave s edukacijama sindikalnih povjerenika** o primjeni hrvatskog i europskog antidiskriminacijskog prava u području rada i zapošljavanja, kao i s podizanjem svijesti radnika i poslodavaca o viktimizaciji prijavitelja i svjedoka diskriminacije;

Državnoj školi za javnu upravu, da **provodi redovne edukacije** o zakonodavnom i institucionalnom okviru za suzbijanje diskriminacije **za službenike u tijelima JLP(R)S** te da nastavi s provedbom edukacije **za rukovodeće državne službenike**;

Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, da **nastavi s edukacijom dionika na tržištu rada, naročito poslodavaca**, o diskriminaciji temeljem imovnog stanja u postupcima zapošljavanja;

PRIMJERI IZ RADA PUČKE PRAVOBRANITELJICE NA SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

Primjeri predmeta:

- **Oglas za stan podsjetio: nitko ne smije diskriminirati (2021) – [detalji](#)**
- **Bez bodovanja kandidata za posao temeljem dobi (2021) - [detalji](#)**
- **Bolovanje ne smije biti razlog neproduktiviranja ugovora na određeno (2020) – [detalji](#)**
- **Preporuka: Spriječiti diskriminaciju roditelja slabijeg imovnog stanja (2020) – [detalji](#)**
- **Obrtnici stariji od 65 godina na bolovanju samo na vlastiti trošak (2021) – [detalji](#)**
- **Različite boje registarskih pločica ne povećavaju sigurnost, a mogu diskriminirati (2021) - [detalji](#)**
- **Preporuke za sprečavanje diskriminacije kod polaganja pravosudnog ispita (2020) – [detalji](#)**
- **Diskriminacija HIV pozitivnih građana u zdravstvenom sustavu (2020) - [detalji](#)**
- **Može li posjedovanje automobila biti uvjet za zapošljavanje (2020) - [detalji](#)**
- **Prosjek ocjena kao uvjet za zapošljavanje nije diskriminacija (2018) - [detalji](#)**

OSTALI KORISNI IZVORI INFORMACIJA NA TEMU DISKRIMINACIJE

Pučka pravobraniteljica:

- [Istraživanje o stavovima i razini svijesti o diskriminaciji i pojavnim oblicima diskriminacije \(2016.\)](#)
- [Smjernice za prepoznavanje slučajeva diskriminacije \(2013.\)](#)
- [Vodič uz Zakon o suzbijanju diskriminacije \(2009.\)](#)

Europski sud za ljudska prava:

- https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG.pdf

Europska komisija protiv rasizma i netolerancije Vijeća Europe:

- <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/croatia>

Europska mreža tijela za jednakost - Equinet:

- <https://equineteurope.org/publication-depository/>
- <https://equineteurope.org/equality-in-europe/resources/>